

MIGRATION AND RETRO - MIGRATION OF ROMA POPULATION IN EUROPE. CASE STUDY: REPATRIATION OF ROMA POPULATION FROM FRANCE

Andreea-Mihaela Niță, Senior Lecturer, PhD, University of Craiova

Abstract: The priority issue on the agenda of the European Commission in recent years, the integration of Roma population, determines impressive financial allocations, billions of Euros for analyzing and solving the causes and effects of migration and retro - migration of Roma population in Europe. The re - sketching of inclusion policies is based on national and European strategies for Roma population integration. Where, by whom, how? These are questions that concern anthropologists, sociologists and political analysts for tens of years in the post - communist period. The explosive migration circuit of Roma population (over one and a half million of Roma population dispersing across the continent in the last 25 years) can only be justified by the nomadic nature of the population, but the obvious failure of European governments to diminish or even stop their migration with integration policies justifies the investment in the phenomenon's research. France's unique project reflects the specialists' efforts to continue the integration process with the step taken by the French Office of Immigration and Integration to experience the return of nationals (Romanian Roma citizens) by socially and economically supporting 80 Roma families for their return to Romania until the end of 2014. Signing the framework Agreement with the Ministry of Labor, Family and Social Protection and the Ministry of Internal Affairs alleged the involvement of institutional and social actors from the two countries to build systemic levers to ensure social and occupational integration for functional empowerment in the Romanian communities chosen by the repatriated nationals. A new failure or a success? Analyzing the policies, the program's objectives, their documents, but also the field surveys applied to subjects relocated in Mehedinți and Dolj counties infirm on short term the viability of the French state migration policies of the French and support the allocations of the European Commission within the European Social Fund for architecturing a new mechanism regarding Roma population inclusion.

Keywords: migration, retro - migration, Roma population, repatriation, integration

Introducere

Problemă prioritară pe agenda Comisiei Europene a ultimilor ani, integrarea rromilor, a determinat alocări financiare impresionante pentru analizarea și soluționarea cauzelor și efectelor migrației și retromigrației acestei etnii în Europa. Reconsiderarea politicilor de incluziune au la bază Strategiile naționale și europene de integrare a rromilor. Unde, de către cine, cum? Sunt întrebări care preocupă antropologii, sociologii și analiștii politici din perioada post-comunistă de zeci de ani. Explozivul circuit migratoriu al rromilor (peste 1 milion și jumătate de rromi dispersându-se la nivelul continentului în ultimii 25 de ani) nu poate fi justificat decât prin caracterul nomad al populației, însă eșecul evident al guvernelor europene de a diminua sau chiar stopa migrația acestora prin politici de integrare justifică investiția în cercetarea fenomenului.

La nivel de politică europeană, primele tipuri de politici pentru romi au fost îndreptate spre educație în anii 1970 și atribuite "Țiganilor" (și nu "Romilor"), Simhandl subliniind discursul din jurul termenului de "Tigan" în raport cu nomadismul acestora. (Simhandl 2009). Cu toate acestea, ea susține că, termenul de romi a câștigat importanță (ea identificând schimbarea în 1998), și a permis o separare între romii din Est pe de o parte, și țiganii din Vest și călătorii pe de altă parte. De aceea, în anii 1990 și până la aderare, problema romilor a

fost văzut în primul rând ca o problemă pentru Europa de Est, fără referire la situația din statele membre mai vechi.¹

Uniunea Europeană a dezvoltat pentru aceasta problema prioritara un cadru legislativ care vizează creșterea integrării sociale a grupurilor marginalizate și asigurarea unei protecții sporite împotriva rasismului și a discriminării rasiale, și mai ales alte acțiuni specifice pentru promovarea incluziunii persoanelor de etnie romă, în cadrul unor viziuni strategice generale (Strategia Lisabona, Strategia Europa 2020) sau destinate acestei minorități (Deceniul de incluziune a romilor 2005-2010, Platforma europeană pentru incluziunea rromilor, Cadrul European pentru strategiile de integrare națională a rromilor 2020).

Migrația și stigmatizarea rromilor în Europa

Istoric, confirmarea oficială a romilor este caracterizată încă prin ambiguitate. Comunitățile omogene ale rromilor au fost plasate la marginea societății și se păstrează în mod constant la periferie. Cu toate acestea, romii au fost acceptați ca membri ai comunității globale.²

Cercetările directorului Programului de Studii și Arhive Romani și al Centrului de Documentare al Universității Texas, Ian Hancock au relevat existența oficială a 12 milioane de persoane din întreaga lume care fac parte din grupul etnic al rromilor. Cei mai mulți dintre aceștia trăiesc în Europa, iar în țări precum România și Bulgaria numărul acestei minorități este cel mai semnificativ.

O primă atestare a comunității rrome apare într-o legendă din anul 950, anul domniei monarhului persan Bahram Gur, care ar fi solicitat Indiei câteva mii de *luri* (romi sau țigani) cu scopul de a munci pământul și a oferi spectacole ludice persanilor. Conform dovezilor lingvistice, proto-rromii ar fi trăit în zona centrală a Indiei, migrând inițial către nord-vestul subcontinentului indian, și apoi în afara Indiei. Cu toate acestea nu se cunoaște exact locul rromilor în societatea indiană.³

Din cercetările istorice și geografice s-a putut demonstra cu exactitate însă perioada migrației rromilor din India în Europa, între al IX-lea și al XIV-lea, realizată în mai multe valuri.⁴

În secolele XIV și XV rromii au ajuns să se răspândească aproape peste tot în Europa. Deja în 1404, Arhiepiscopul John de Sultanieh, un personaj bine familiarizat cu realitățile din Orientul Mijlociu și Europa de Est, a menționat în scrierile sale geografice din tratatul *Libellus de notitia Orbis* că rromii erau răspândiți peste tot.⁵

Rromii ar fi ajuns în România odată cu invazia mongolilor de la 1241 (potrivit istoricului Nicolae Iorga) și ar fi considerat pământul românesc terenul fertil pentru nomadismul lor în societatea românească. Aici, nu au găsit nici presiune demografică și nici

¹ Humphris, Rachel, *European Union Enlargement and Roma Migrants' Welfare: The Role of Changing Migration Status in UK Education Policy and Practice*, 2013, p.27

² Zamfir, E. *Roma people within the global process of change*, Revista de cercetare si interventie sociala, vol. 40/2013, Iasi: Expert Projects Publishing House, p. 151

³ Potra, George, *Contribuțiuni la istoricul țiganilor din România*, București, Editura Fundațiilor, 1939, p. 53

⁴ Achim, Viorel, *Țigani în istoria României*, București, Editura Enciclopedică, 1998, p.11

⁵ Kern, Anton *Miszellen aus einem Text vom Jahre 1404: a) Erdöl im Kaukasus, b) Zigeuner, c) Krimgoten*, Vienna, 1948 (extract from *Frühgeschichte und Sprachwissenschaft*), p. 153

lipsă de teren pentru ocupare așa cum ar fi întâlnit în Europa centrală și de Vest, intolerante la modul de viață al rromilor.

De-a lungul timpului minoritatea rromă s-a confruntat cu problematica stigmatizării și a etichetării, iar printre strategiile de confruntare a acestora se numără și cele defensive – „ascunderea și contestarea apartenenței la etnie, pe de o parte, și chiar încercarea de asimilare în cultura dominantă, pe de altă parte.”⁶

Fenomenul globalizării a început să se contureze ca o nouă ordine mondială, declanșând transformări sociale, politice și economice profunde, odată cu căderea comunismului în Europa de Est și sfârșitul Războiului Rece.⁷

Nici rromii nu au fost excluși, globalizarea și liberalizarea circulației acestora în lume, transformându-i într-un grup etnic stigmatizat. Sunt aproximativ 12 milioane de rromi în Europa și principalele lor caracteristici sunt că, de regulă, trăiesc în condiții dificile fiind adesea discriminați. Discriminarea lor se datorează stereotipurilor și prejudecăților despre rromi, comunitatea rromă fiind de multe ori considerată marginală, tradițională și dificil de integrat. Consiliul Europei și Uniunea Europeană au realizat o campanie, al cărui mesaj rezida din „nevoia de a îmbunătăți imaginea socială a rromilor”⁸

Numărul persoanelor de etnie rromă prezente în țările Uniunii Europene în anul 2013	
Turkey	2.000.000
România	1.900.000
Russia	750.000
Spain	710.000
Bulgary	690.000
Hungary	620.000
Serbia	600.000
Slovakia	450.000
France	430.000
United Kingdom	350.000
Ukraine	250.000

Sursa: Consiliul European

Ca urmare a reticenței rromilor de a se autoidentifica etnic în contexte oficiale, veridicitatea datelor de recensământ privind structura etnică a populației României este contestată de majoritatea observatorilor, inclusiv de organizațiile neguvernamentale ale rromilor. Decalajul dintre estimarea oficială a populației rrome și estimările neoficiale ale cercetătorilor sau diverselor organizații civile este un indicator al continuității stigmatizării identității rromilor.

Pentru a vedea cum s-a asociat rromilor stigmatul este necesar a se urmări câteva repere din istoria lor. Egiptul și India sunt considerate ca țări de origine ale rromilor. Însuși

⁶ Bădescu, Gabriel, Grigoras, Vlad, Rughiniș, Cosmina, Voicu, Malina, Voicu, Ovidiu, *Barometrul incluziunii rromilor*, 2007, p.7

⁷ Ion, V., *Implicațiile religioase ale procesului de globalizare*, Revista de Științe Politice, vol. 24/2009, p. 108

⁸ Conform cu proiectul Dosta (www.dosta.org), realizat de Consiliului Europei și Uniunea Europeană

faptul că au pornit în pribegie, părăsind țările în care s-au născut, indică faptul că au dus acolo o viață aspră. Istoricul George Potra subliniază că „*țigani au părăsit patria lor India în urma legiurilor foarte crude ale lui Manu prin care se degrada omul mai jos decât dobitoacele*”⁹

Această fugă a rromilor de consecințele unui rău tratament aplicat lor prin lege îi transformă dintru început în victime ducând însă cu ei, în toate țările, conștiința despre înfierarea lor ca lepădătura a societății omenești. Tendința lor este una de fugă în raport cu populația întâlnită în locurile de pribegie, de acceptare a marginalizării și a statutului inferior. Viorel Achim menționează ca „*lăcașurile temporare pe care și le organizează în fuga lor sunt întotdeauna izolate, la marginea așezărilor. Pentru ei, marginea devine astfel centrul existenței. Diferența față de populația dinaintea așezată este astfel construită, devenind o realitate socială.*”¹⁰ Percepția asupra rromilor este în general negativă, deoarece sunt străini de locurile prin care trec (sunt fugari), au obiceiuri și credințe diferite de ale popoarelor cu care intră în contact și sunt păgâni.

Toate aceste caracteristici contribuie la perpetuarea unei imagini negative despre rromi. Peste tot pe unde au umblat, rromii au fost vânați, deportați și sancționați (Statul german a votat 140 de legi și decrete împotriva rromilor între anii 1416 și 1774), aceste sancțiuni fiind uneori extreme (pedeapsa cu moartea). Dacă adăugăm și fenomenul sclaviei (robiei) țiganilor pe teritoriul României (în Valahia și Moldova secolelor al XIII-lea și al XIV-lea), tabloul stigmatizării rromilor devine, astfel, complet. Nivelurile scăzute de educație pe care le au în general rromii sunt direct legate de un grad redus de ocupare, de ocupații devalorizate în cadrul societății și, în consecință, de venituri reduse.

Respingerea presupunerilor prealabile și a definițiilor făcute situațiilor sociale prin scheme apriorice, luarea în considerare a lumii subiectivității umane pentru a da acțiunii actorilor sociali un sens pe baza căruia să se poată interpreta motivațiile actului social, au permis constituirea mai multor curente cu caracter fenomenologic. Prin teoria schimbului (exchange theory) a lui George Homans, Peter Blau și Robert Emerson, înțelegem comportamentul societății față de comunitatea rromă ca fiind produsul unui “schimb” de bunuri materiale și spirituale între protagoniștii acțiunii sociale, dezvoltând relații de reciprocitate selective.

Din perspectiva interacționismului simbolic, etichetările și prejudecățile excluderii morale a rromilor sunt rezultatul proceselor de interacțiune între participanții majoritari la viața socială a simbolurilor și semnificațiilor reciproc împărtășite, în care totul se negociază, neexistând nimic predeterminat sau prestabilit.

Migrația post-decembristă a românilor în Europa și în special a rromilor a extins această viziune, astfel ca democratizarea instituțională, realizată în România în 1990, a permis manifestarea în plan cultural, politic, educațional și nu numai a minorității rome, care, cu excepția perioadei interbelice, nu se putuse organiza politic sau cultural datorită sistemelor politice de guvernământ.

Politicele de incluziune ale Comisiei Europene și ale statelor membre ale Uniunii Europene privind integrarea rromilor și eșecul acestora

⁹ George, Potra, *Contribuțiuni la istoricul țiganilor din România*, , București, Editura Fundațiilor, 1939

¹⁰ Viorel, Achim, *Țigani în istoria României*, București, Editura Enciclopedică, 1998, p.48

Începând cu anul 1989, în România, și-a îndreptat atenția către respectarea drepturilor etnice, inițiativa fiind luată la nivel european. Luându-se în considerare acest lucru, s-a început lupta împotriva fenomenului de discriminare, punându-se accentul în mod special legile naționale și europene.

Odată cu schimbările democratice din anii '90 problematica minorității rromice a devenit un subiect vizibil atât în dezbaterile publice, cât și pe agenda politică națională și europeană, iar mișcarea asociativă, precum și eforturile de reafirmare identitară a rromilor s-au reluat după o absență de câteva decenii.

Dupa tranziția României în 1989 de la comunism la capitalism, pentru români, și în special pentru etnia roma migrația în străinătate a reprezentat o soluție preponderent economică. Numărul total al migranților din România nu poate fi estimat cu exactitate. Cifrele vehiculate ajung la aproape trei milioane și jumătate, ceea ce reprezintă un procent semnificativ din populația totală (depășind 10%) și unul extrem de mare din populația activă, iar cei mai mulți dintre aceștia s-au îndreptat către țări precum Italia, Spania, Germania, Franța sau Anglia. Potrivit EUROSTAT românii sunt în UE cel mai mare grup de emigranți provenind dintr-un stat european, numărul lor ajungând la 1.677.000, dintre care 734.800 în Spania și 625.300 în Italia.¹¹

De asemenea, după cum reiese din rapoartele de activitate ale ANOFM, interesul cetățenilor români cu privire la găsirea unui loc de muncă în diverse state ale Uniunii Europene prin intermediul serviciilor lor EURES se menține la un nivel ridicat.

Identificându-se multiple probleme, atât la nivelul României, cât și în țările de destinație ale românilor, în special al rromilor, Comisia Europeană și statele membre Uniunii Europene au creat politici de incluziune socială cu scopul de a-i sprijini pe aceștia pe de o parte, iar pe de altă parte de a stopa migrația rromilor către alte țări. Rromii au reprezentat o categorie de populație invizibilă în politicile publice sau documentele programatice încă din perioada regimului comunist.

Transformarea Europei, urmată de extinderea rolului OSCE, dublarea membrilor Consiliului Europei și mărirea numărului statelor membre ale Uniunii Europene, a condus la noi perspective ale drepturilor. Drepturile omului ca drepturi dincolo de cetățenie sunt în centrul de sisteme al OSCE și al Consiliului Europei, în 1990 la reuniunea Conferinței privind dimensiunea umană [CSCE] de la Copenhaga s-a oferit cadrul politic pentru acest lucru: "drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale, ca parte a universal recunoscute drepturile omului este un factor esențial pentru pace, justiție, stabilitatea și democrația în statele participante".¹²

Uniunea Europeană și statele membre au o responsabilitate comună în domeniul incluziunii rromilor și în acest scop au la îndemână o gamă largă de instrumente și politici în domeniile lor de responsabilitate. Pe măsură ce Uniunea Europeană și-a asumat mai multe responsabilități în domeniul incluziunii rromilor, tot mai multe instituții au primit, printre altele și atribuții relevante privind minoritatea rromă (Comisia Europeană, Parlamentul

¹¹ EUROSTAT, Raport *Migrație și azil – O Europă mai sigură și mai deschisă*

¹² Cahn, Claude and Guild, Elspeth, *Recent migration of Roma in Europa*, 2010, p.94

European, Curtea Europeană de Justiție, Consiliul Uniunii Europene, Agenția pentru Drepturi Fundamentale Consiliul Europei)¹³.

În România politicile de promovare a incluziunii sociale a rromilor se regăsesc într-o serie de documente naționale care preiau elemente europene: Planul Național pentru Combaterea Sărăciei și Promovarea Incluziunii Sociale, Planul Național de Dezvoltare 2007 - 2013, Cadrul Național Strategic de Referință 2007- 2013, Programul Operațional Sectorial - Dezvoltarea Resurselor Umane, Programul de guvernare 2009 - 2012 și o strategie specifică „Strategia de îmbunătățire a situației rromilor din România 2001 - 2010”, document care a fost revizuit periodic în 2006 și apoi în 2011, când s-a elaborat un alt document - Strategia Guvernului României de incluziune a cetățenilor români aparținând minorității rromilor pentru perioada 2011 - 2020”, cu scopul declarat de a asigura incluziunea socio-economică a cetățenilor români aparținând minorității rrome, prin implementarea unor politici integrate în domeniul educației, ocupării forței de muncă, sănătății, locuirii, culturii și infrastructurii sociale.¹⁴

Politica regională a Uniunii Europene (UE) vizează depășirea diferențelor economice și sociale dintre regiuni, în vederea promovării unei dezvoltări armonioase, echilibrate și durabile a Comunității Europene. Conform articolului 158 din Tratatul CE, Comunitatea „*va avea ca obiectiv reducerea discrepanțelor dintre nivelurile de dezvoltare ale diverselor regiuni și gradul de înapoiere a celor mai puțin favorizate regiuni sau insule, inclusiv a zonelor rurale.*”¹⁵

Obiectivele privind competitivitatea și ocuparea regională privesc problema dintr-un punct de vedere diferit, luând în considerare ratele peste medie ale șomajului și rezultatele școlare scăzute, strâns legate atât de nivelul mediu de șomaj, cât și de nivelul absolut de sărăcie.

Strategia Guvernului României de incluziune a cetățenilor români aparținând minorității rromilor pentru perioada 2011-2020 a fost aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.1221/2011 și publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.6 din 4 ianuarie 2012.

În vederea diminuării marginalizării sociale a rromilor și a construirii unui sistem de integrare/retentive au fost alocate fonduri comunitare din perioada de pre-aderare și post-aderare destinate grupurilor vulnerabile și în special rromilor. Incluziunea rromilor a devenit un subiect discutat intens la nivel european în special după 2007, perioadă în care tot mai multe persoane de etnie rromă, cetățeni ai noilor state membre ale Uniunii Europene, au emigrat către cele cu un nivel de viață mai ridicat. Măsurile luate de către guvernul italian în 2007, criticate de organizațiile pentru apărarea drepturilor omului și de reprezentanți ai instituțiilor europene, sunt un exemplu pentru ceea ce se poate întâmpla în lipsa unor date concrete și complete despre noii migranți

Programul multianual PHARE 2004-2006 a reprezentat atât o consolidare a procesului, cât și o extindere în cadrul unor domenii abordate anterior și a altora noi, fiind

¹³ Vermeersch, Peter, 2012, “Reframing the Roma: EU Initiatives and the Politics of Reinterpretation”, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, Volume 38, Issue 8, 2012, Special Issue: *The Roma in the New EU: Policies, Frames and Everyday Experiences*, pp. 1195-1212.

¹⁴ Giurca, Gabriela, (coord.), Raport Incluziunea rromilor din România: politici, instituții, experiențe, 2012, p.12

¹⁵ Mirescu, Gabriela, (ed.), 2011, *Social Inclusion and Cultural Identity of Roma Communities in South-Eastern Europe*, Swisspeace, Bern, p.127

sprijinit și de un program de conștientizare și informare, destinat să încurajeze romii și comunitățile locale în care aceștia trăiesc, pentru atingerea scopului de “Accelerare a implementării strategiei de îmbunătățire a situației rromilor”.

Obiectivele Uniunii Europene de integrare a rromilor vizează pentru următorii ani, stabilirea unui cadru de acțiune în patru domenii esențiale: accesul la educație, ocuparea unui loc de muncă, servicii medicale și locuințe. Pentru a intra în vigoare recomandarea Consiliului va trebui mai întâi să fie adoptată în unanimitate de statele membre în cadrul Consiliului și să primească avizul Parlamentului European. În ceea ce privește Comisia, aceasta va continua să evalueze, în propriile rapoarte intermediare din primăvara fiecărui an, progresele înregistrate de statele membre în privința situației rromilor. Acest apel este o continuare a raportului intermediar al Comisiei emis în 2010, care arată că statele membre trebuie să își îmbunătățească procesul de punere în aplicare a strategiilor naționale de integrare a rromilor.¹⁶

Proiectul Franței de repatriere a resortisanților români

Prima migrație a rromilor în Europa de Vest a început în secolul XIV, când turcii au cucerit portul grecesc Gallipoli. Ascensiunea triburilor nomade indiene a fost strict legată de victoriile turcești și de formarea Imperiului Otoman. Ei au ajuns pe teritoriul francez în secolul al XV-lea, însă abia pe la sfârșitul secolului XIX autoritățile și-au îndreptat atenția către “musafiri”.¹⁷

Rromii români ajung timid în Franța în perioada 1990-2007, însă după aderarea României la Uniunea Europeană, fluxul migrator explodează. Începând puțin înainte de căderea regimului Ceaușescu, în 1989, primele grupuri de populație rromă originare din România încep să solicite azil țărilor din vestul european dezvoltat. Trendul continuă în primii ani de după 1989, pe fondul accentuării conflictelor cu caracter etnic între populația romă și populația majoritară. Germania reprezenta ținta predilectă a proiectelor pentru o viață nouă în Occident. În primăvara anului 1992, estimările plasau deja la 20.000 numărul solicitanților de azil de origine romă din România în această țară.¹⁸

Cu toate că proiectele implementate cu scopul de a-i integra rromi prin acces la educație, ocuparea unui loc de muncă, servicii medicale, locuințe, etc. s-au diversificat, numărul lor pe teritoriul Franței este în creștere. După aproape 10 ani de tensiuni privind problema rromilor români din Franța și în urma unor demersuri politice reprezentanții Ministerului Muncii și ai Ministerul Administrației și Internelor au semnat un acord-cadru cu Oficiului Francez pentru Imigrație și Integrare (OFII), pentru instituirea, cu titlu experimental, a unui sprijin pentru reinsertia familiilor de rromi repatriate din Franța.

Problema rromilor români din Franța este în atenția celor două țări de peste un deceniu, în decembrie 2001, având loc una dintre cele mai importante dezbateri dintre reprezentanții Ministerul român de Interne cu omologii lor francezi despre posibilitatea de a

¹⁶ www.fseromania.ro

¹⁷ Cătălin, Zamfir, Marian, Preda, (ed.), 2002, *Romii în România*, Editura Expert, București.p.87

¹⁸ Șerban, Monica – *Al treilea val al migrației rromilor: mobilitate și migrație internațională la populația de rromi din România după 1989 în Situația rromilor în România*, 2011. Între incluziune socială și migrație. Raport de țară, p. 51

trimite înapoi în țară mai mulți copii români care au ajuns în Franța și care erau exploatați de diferite grupuri de infractori, pentru cerșetorie și furt.

În anul 2002, reprezentanții celor două țări au luat o serie de măsuri în lupta împotriva delincvențelor români care operează în Franța, printre acestea numărându-se extinderea controalelor, accelerarea expulzărilor și schimburi de experți, iar în 2003, conducerea Franței își reafirma politica de expulzare în România a rromilor aflați într-o situație nelegală în țara sa, deși acțiunea era considerată un eșec total de către organizația Medecins du Monde și de Federația Internațională a Drepturilor Omului.

Aderarea României și Bulgariei la Uniunea Europeană, în ianuarie 2007, a consolidat fenomenul migrator al rromilor în Franța, în baza dreptului la liberă circulație. Aceștia au riscat însă să fie expulzați după trei luni, în lipsa unui domiciliu stabil și a unui loc de muncă. În unele cazuri, autoritățile franceze chiar au cuplat expulzarea cu eforturile de a promova întreprinderile mici și la scară mică operațiunile agricole în țara de origine (în general, România) prin oferirea granturilor de câteva sute sau mai multe mii de Euro persoanelor expulzate care pot oferi un plan de afaceri viabil. Există puține dovezi că astfel de măsuri au fost eficiente în furnizarea unui venit viabil pentru familii sau în diminuarea procesului de migrare. Într-un număr de cazuri de expulzare, rromii au refuzat ofertele de sprijin, temându-se că pot să compromită posibilitățile de întoarcere în Franța. Comisarul Consiliului Europei privind drepturile omului a prezentat recent datele primite de la Ministerul Francez al Imigrației în sensul că, în perioada iunie 2007-mai 2008, 8,349 persoane au părăsit Franța ca "voluntar" în urma amenințării de expulzare, combinată cu ajutoare financiare.¹⁹

În anul 2009, din Franța au fost expulzați aproximativ 10.000 de rromi, repatriați în România și Bulgaria, oferindu-li-se cu un bilet de avion, 300 de euro pentru un adult și 100 de euro pentru un copil. Aceasta repatriere nu a fost o strategie nouă, însă legătura stabilită între imigrație și insecuritate a atras asupra conducerii Franței numeroase critici la nivel internațional. Peste 40 de tabere ilegale de rromi au fost desființate în Franța în primele două săptămâni de la anunțarea acestor măsuri.

Pe 18 August 2010 Comisia Europeană și-a exprimat îngrijorarea față de expulzarea anunțată a 700 de rromi, amintindu-i Franței obligația de a respecta normele Uniunii Europene privind liberta circulație și ședere pentru cetățenii acesteia și solicitându-i în continuare informații. Pe 1 septembrie, comisarul pentru Justiție, drepturi fundamentale și cetățenie V. Reding, comisarul pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și incluziune Andor și comisarul pentru afaceri interne Malmström au elaborat un document care sublinia o serie de principii și orientări cu privire la scară largă a repatrierilor, menționând că nicio practică de încălcare a regulilor Uniunii Europene nu va fi accesptată:

- *expulzarea pur și simplu a persoanelor pe criterii de etnicitate*
- *expulzarea persoanelor fără evaluarea de la caz la caz a situației personale*
- *adoptarea expulzării colective*
- *incitarea autorităților la ură sau violență împotriva unui anumit grup de persoane selectat pe baza unor criterii, inclusiv rasă, naționalitate sau origine etnică.*²⁰

¹⁹ Cahn, Claude and Guild, Elspeth, *Recent migration of Roma in Europa*, 2010, p.53

²⁰ Maccanico, Yasha, *Statewatch Analysis France, Collective expulsions of Roma people undermines EU's founding principles*, 2010, p. 2

Repatrierileacompaniate de ajutoare de strămutare nu a fost suficiente pentru a fi tolerate ca "întoarceri voluntare", astfel ca reintrarea interdicțiilor împotriva cetățenilor Uniunii Europene nu mai puteau fi introduse și nici nu se mai puteau accepta expulzarile doar pentru că persoanele resortisante nu ar fi îndeplinit criteriile pentru rezidență legală. Noțiunile acestea au fost considerate "amenințări pentru siguranța publică". Astfel, în anul 2011 s-a gândit și finanțat un program social în valoare de un milion de euro, program care a venit în sprijinul rromilor expulzați să se integreze în țara lor de origine, în special România. Oficiul Francez pentru Imigrare și Integrare a finanțat peste 200 de proiecte de reintegrare în România în valoare de peste un milion de euro. Tot în anul 2011, Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice și Agenția Națională pentru Romi au încheiat un protocol de colaborare privind incluziunea socială a rromilor, care prevedea crearea unor unități mobile pentru atragere de fonduri europene și implicarea autorităților locale.

Autoritățile franceze continuă să rămână preocupate de accelerarea fenomenului repatrierilor, astfel că ministrul francez de Interne Claude Gueant a declarat că noua lege privind imigrația va permite creșterea rapidă a numărului anual de repatrieri ale imigranților ilegali, obiectivul pentru acel an (2011) fiind de 28.000 de plecări.

Proiectul unic al Franței reflectă eforturile specialistilor de a continua procesul de integrare prin demersul Oficiului Francez de Imigrație și Integrare de a experimenta repatrierea resortisanților (cetățenilor români de etnie rromă) prin sprijinirea socială și economică a 80 de familii rrome în vederea reîntoarcerii în România până la sfârșitul anului 2014.

Analiza documentelor sociale întocmite de Oficiul Francez pentru Imigrație și Integrare și aplicarea în teren a metodei anchetei sociale și a elaborării planurilor de intervenție pentru 5 familii din județele Mehedinți și Dolj confirmă neîncrederea exprimată pe termen mediu și lung față de reușita reintegrării în comunitățile românești a expatriatilor rromi din Franța. Obiectivul general al proiectului presupune construcția rădăcinilor sociale, de la identificarea unui mediu locativ, la asigurarea conexiunilor cu mediul educațional (înscrierea/reînscrierea membrilor familiilor la școală), cu cel al asigurărilor sociale de sănătate și al prestațiilor sociale aplicate temporar, până la cea cu un mediu profesional și/sau antreprenorial necesar inserției pe piața muncii sau sprijinirii pentru inițierea unei afaceri. Oficialii francezi puteau experimenta acest proiect mult mai facil în Franța decât în România, barierele legislative și birocratice românești fiind imense. Parteneriatele public-privat au devenit funcționale de scurt timp, iar proiecțiile expectanțelor familiilor rrome față de autoritățile românești și franceze sunt majore, orice fisura în asumarea obligațiilor contractuale ale acestora față de rromii repatriați fiind exploatată în favoarea întreținerii dependenței și a sustragerii de la asumarea responsabilităților rromilor.

Concluzii

Franța, prin derularea unui program ce implică reintegrarea rromilor prin oferirea de acompaniament social și dezvoltare de proiecte economice își asuma un nou potențial semi-șec. Fără a înțelege particularitățile culturale ale acestei comunități etnice și ale subgrupurilor sale este nevoie de cercetări științifice realizate de echipe mixte antropologi-etnologi-sociologi-psihologi pentru a putea asigura soluții cauzelor excluderii constante ale rromilor din orice comunitate majoritară (fie ea franceză, italiană, engleză, irlandeză, bulgară,

română etc.). Apetența membrilor comunității rrome pentru un stil de viață laissez-faire și pentru dezvoltarea aptitudinilor artistice în detrimentul asimilării educaționale și normelor reglementate legislativ pentru viața socială fac imposibilă integrarea acestora.

Semnarea Acordului cadru cu Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice și Ministerul Afacerilor Interne a presupus implicarea actorilor instituționali și sociali din cele două țări pentru construirea parghiilor sistemice de asigurare a integrării sociale și ocupaționale pentru autonomizarea funcțională în comunitățile românești alese de către resortisanții repatriați.

Un nou eșec? Analiza politicilor, a obiectivelor programului, a documentelor acestora, dar și anchetele de teren aplicate subiecților relocați în perioada 2013-2014 în România infirmă pe termen scurt viabilitatea politicilor migraționiste ale statului francez și susțin alocările Comisiei Europene prin intermediul Fondului Social European pentru arhitecturarea unui nou mecanism privind incluziunea rromilor.

"Această lucrare a fost partial susținută financiar din grantul nr. 6c/2014, acordat în competiția internă de granturi a U87niversității din Craiova"

BIBLIOGRAFIE:

ACHIM, Viorel, 1998, *Țigani în istoria României*, București, Editura Enciclopedică.

ANDREESCU, Gabriel, 2005, *Schimbări în harta etnică a României*, Cluj-Napoca, Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală

BĂDESCU, Gabriel, Grigoras, Vlad, Rughiniș, Malina, Cosmina, Voicu, Ovidiu, 2007, *Barometrul incluziunii rromilor*.

CAHN, Claude and Guild, Elspeth, 2010, *Recent migration of Roma in Europa*, Publisher: Organization for Security and Co-operation in Europe

FOSZTÓ László, ANĂSTĂSOAIE, Marian-Viorel, 2001, "România: representations, public policies and political projects", in GUY, Will (ed.): *Between past and future: the Roma of Central and Eastern Europe*, University of Hertfordshire Press, Hatfield.

GIURCA, Gabriela (coord.), 2012, *Raport Incluziunea rromilor din România: politici, institutii, experiente*.

Humphris, Rachel, 2013, *European Union Enlargement and Roma Migrants' Welfare: The Role of Changing Migration Status in UK Education Policy and Practice*, Human Welfare. Volume 2. Issue 1. ISSN: 2048-9080

ION, Veronica, 2009, *Implicațiile religioase ale procesului de globalizare*, Revista de Științe Politice, vol. 24, ISSN: 1584-224X

MACCANICO, Yasha, 2010, Statewatch Analysis France, *Collective expulsions of Roma people undermines EU's founding principles*.

MIRESCU, Gabriela, (ed.), 2011, *Social Inclusion and Cultural Identity of Roma Communities in South-Eastern Europe*, Swisspeace, Bern.

- MOUZELIS, N., 1995, *Strategies of integration and Socio–Cultural Differentiation*, CID–*Studies*, No. 11. pragmatistă, Editura Presa Universitară Clujeană Publisher, Craiova, Cluj-Napoca, 2012, ISBN: 978-606-14-0505-3.
- POTRA, George, 1939, *Contribuțiuni la istoricul țiganilor din România*, București, Editura Fundațiilor.
- ȘERBAN, Monica – *Al treilea val al migrației romilor: mobilitate și migrație internațională la populația de romi din România după 1989 în Situația romilor în România*, 2011. Între incluziune socială și migrație. Raport de țară
- VERMEERSCH, Peter, 2012, “Reframing the Roma: EU Initiatives and the Politics of Reinterpretation”, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, vol. 38, Issue 8, 2012, *Special Issue: The Roma in the New EU: Policies, Frames and Everyday Experiences*.
- ZAMFIR, Elena, ZAMFIR Cătălin, 1993, *Țiganii între ignorare și îngrijorare*, Cluj-Napoca, Editura Alternative.
- ZAMFIR, Elena, 2013, *Roma people within the global process of change*, Revista de cercetare și intervenție socială, vol. 40, Iași: Expert Projects Publishing House.
- ZAMFIR, Cătălin, PREDA, Marian (ed.), 2002, *Rromii în România*, Editura Expert, București.
- EUROSTAT, Raport *Migrație și azil – O Europă mai sigură și mai deschisă*
www.fseromania.ro